

Тема 5: Зміст навчання дітей в ЗДО

План.

1. Головні принципи при визначенні змісту навчання.
2. Ознайомлення дітей з навколишнім – основа розумового виховання. Зміст знань про оточуюче, вимоги до їх відбору. Формування системи знань
3. Запитання дітей, їх значення для розумового розвитку. Вимоги до відповідей на дитячі запитання. Методика розвитку дитячої допитливості.

1. Залежно від соціально-економічних і культурних умов розвитку суспільства змінюється зміст знань, які потрібно давати дітям у процесі навчання, що веде за собою зміну змісту навчання., до якого входить і формування способів пізнавальної діяльності дітей. Ефективність навчання залежить перш за все від глибини і повноти змісту. В дошкільній дидактиці визначено головні принципи, якими слід керуватися при визначенні змісту навчання.

Принципи:

Принцип зв'язку знань і умінь з життям – передбачає організацію ознайомлення дітей з навколишнім середовищем у єдності із знаннями та їх можливим застосуванням.

Принцип науковості знань – виявляється у виборі змісту даного факту, який дозволяє розкрити його суть на основі поняття про нього. Достовірність фактів і явищ повинна поєднуватись із демонстрацією їх у взаємозв'язку і розвитку. О. Усова визначає роль теоретичних знань.

Принцип системності – визначає структуру знань, що даються дітям. Завдяки системності знання стають більш дієвими, придатними для ефективного використання у пізнавальній діяльності та у вирішенні практичних завдань. Важливий напрям реалізації цього принципу – систематизація знань, тобто об'єднання, угруповання предметів і явищ за певною характерною або суттєвою ознакою.

Принцип виховуючої і розвиваючої спрямованості – введення у програму таких знань, які б формували б правильне ставлення до навколишньої дійсності, мали розвиваючий ефект. Саме предметні знання забезпечують виховний і розвиваючий вплив. Свідоме ставлення до навколишньої дійсності формується лише на основі розуміння суті фактів і явищ дійсності. Завдання педагога – у змісті знань виділити те, що становить для дітей інтерес, певну значимість і що може спричинити виховний ефект (*розповідаючи про працю дорослих, важливо підкреслити її результат і користь*).

Принцип доступності – включення у програму таких знань і умінь, які б враховували пізнавальні можливості дітей. Враховуючи рівень пізнавального розвитку дітей, знання повинні ускладнюватися відповідно росту їхніх можливостей.

Програма будується з урахуванням головного принципу – концентричності – знання дитини про той чи інший предмет або явище розширюється, поглиблюється, уточнюється, систематизується, узагальнюється.

2. В основі розумового виховання лежить оволодіння знаннями. Оточуюче життя є джерелом цих знань. Дитина оволодіває знаннями самостійно і під керівництвом дорослих в повсякденному житті і на заняттях.

Знання, які діти засвоюють самостійно часто хаотичні, не зовсім достовірні, безсистемні, діти не можуть опанувати узагальненні поняття (*не можуть самостійно*

встановити зв'язки та залежності між найпростішими явищами). Щоб сформувати систему знань у дітей треба визначити обсяг знань для дітей різного віку, їх ускладнень від віку до віку, тобто створення програми з ознайомлення дітей з оточуючим світом.

Першою програмою з цього розділу, яка визначила коло знань про оточуюче для дошкільників є відома книга Я.А. Коменського «Материнська школа», де вказав якими знаннями слід збагатити дітей віком до 6 років. А Ф.Фребель визначив коло знань про колір, величину, форму, напрями руху, тощо – які мали здобути під керівництвом вихователя, працюючи з «дармами» - спеціально створеними для цього дидактичними посібниками.

Зміст навчання дітей в ЗДО визначений існуючими програмами - БП «Я у Світі», «Впевнений старт», «Дитина в дошкільні роки», авторськими програмами. Зміст знань визначено за освітніми лініями.

Спираючись на ці розділи вихователь планує відповідні заняття за віковими групами.

При доборі програмового матеріалу треба слідкувати за тим, щоб він був під силу дітям і в той же час максимально розвивав їхні розумові здібності.

Добір відомостей про навколишнє середовище здійснюється з урахуванням їх виховного спрямування, наукової достовірності, конкретності та доступності дітям дошкільного віку:

- Зміст знань носить *виховний характер*: ознайомлюючи дітей з оточуючим вихователь виховує у дітей *любов* до рідних, до природи, до Батьківщини, *турботу* про рослини, *дбайливе* ставлення до результатів їх праці, *інтерес* до суспільного життя.
- Дітей збагачують елементарними, але науково-достовірними знаннями про явища природи, роль людини в суспільстві, в природі.
- Знання передбачені програмою, *доступні* всім дітям, вони ускладнюються за віком дітей.
- Знання мають бути *конкретними*.

Щоб сформувати уявлення про щось конкретне, треба читати, розповідати, показувати, закріплювати.

Діти дошкільного віку, повинні оволодіти двома категоріями знань:

- ☞ *Прості знання*, які здобуваються в повсякденному житті в спілкуванні, в іграх, праці тощо.
- ☞ *Складні*, які засвоюються тільки при навчанні на спеціальних заняттях.

Тому в програмах і передбачено обсяг знань якими повинні оволодіти діти на кінець року кожної вікової групи.

В дошкільні роки дитина оволодіває основними уміннями і навичками різних видів продуктивної діяльності, гри, навчання. Дорослі вимагають від дітей виконання правил поведінки, слідкують за їх поведінкою. Розширюється спілкування – його форми і зміст. Все це визначає коло тих знань, які повинна опанувати дитина.

Знання предметів та їх якостей є однією із умов розвитку продуктивних видів діяльності дитини (малювання, конструювання, ліплення, трудової діяльності).

Розвиток гри і спілкування, формування поведінки і відношення дитини до оточуючого пов'язано з засвоєнням знань про суспільне життя, працею і діяльністю дорослих, про предмети і явища природи.

Трудове виховання дітей, формування елементарних основ математичного відношення до природи потребують повідомлення дітям знань про предмети і явища

неживої природи, їх якостей. Знання якостей рослин, умов їх росту удосконалює працю дітей в природі, розуміння ними значення праці дорослих. Формування знань, їх змісту повинно забезпечити і розвиток пізнавального відношення дитини до оточуючого.

Одним із завдань розумового виховання є систематизація знань.

Система знань – це сукупність відомостей про певні предмети чи явища яка досягається шляхом встановлення суттєвих зв'язків, порядку, між частинами цілого, на основі певних закономірностей, принципів і правил.

Основою систематизації знань є встановлення зв'язків.

Система знань у дітей складається на основі:

- **Уявлень** дитини (тобто чуттєво-практичного досвіду) – ознайомлюється з ознаками пір року, нагромадження таких відомостей становить систему знань на рівні уявлень; багаторазове спостереження різних видів праці складається система уявлень про працю одрослих.
- І на більш високому рівні – теоретичному, в формі **понять** – тобто знань про спільні й істотні ознаки предметів і явищ дійсності, виражених словами – залежність росту рослин від умов і догляду за ними.

Система знань не залишається змінною. Вона постійно поглиблюється і розширюється в процесі навчання і з нагромадженням життєвого досвіду. Вихователь послідовно працює над її формуванням. 4 р.ж. – увага на найбільш яскравих ознак пори року, 5 р.ж. – учити виділяти основні, характерні ознаки, 6 р.ж. – формує знання про послідовність, закономірну повторюваність і зв'язки між явищами.

Вихователь повинен передбачити кінцевий результат, що він хоче дати дітям, що сформувані, які знання. І до цього він іде поступово, пам'ятаючи принципи навчання «від простого до складного», «від близького до далекого», «від відомого до не відомого» вперше сформульований Я.А. Коменським.

Запитання дітей і вимоги до відповідей на них.

Запитання – показник дитячої допитливості. Найчастіше запитують ті діти, які більше знають. Характер запитань змінюється з віком дітей. Перші запитання виникають в 2 роки – вони мають орієнтувальне спрямування, пов'язані з предметами: *що це? Хто це? Чому?* Перші запитання не мають яскраво вираженої пізнавальної спрямованості. Дітей приваблює гра в запитання і відповіді.

Пізнавальні запитання виникають на основі нагромаджених знань в 4-5 років. З'являється інтерес до причинно-наслідкових зв'язків між явищами. Це вік чомучек.

Зміст дитячих запитань най різноманітний. На всі запитання треба відповідати.

Відповіді мають бути вірогідними, точними, небагатослівними, але вичерпними, пояснювальними. Бажано щоб відповідь підтверджувалась прикладом або спостереженням.

Запитання важливі для розумового розвитку дитини: завдяки їм розширюється кругозір, розвивається мислення, формується стійкий інтерес до набуття знань